

Відокремлена обставина

Мета:

Поглибити знання восьмикласників про відокремлені члени речення, ознайомити з основними способами морфологічного вираження відокремлених обставин, їх місцем у реченні відповідно до опорного слова; формувати загальнопізнавальні вміння знаходити в тексті відокремлені обставини, аналізувати їх, правильно інтонувати речення з відокремленими обставинами, редагувати речення з дієприслівниковими зворотами; розвивати творчі вміння трансформувати речення з однорідними членами на речення з відокремленою обставиною, правильно будувати речення з відокремленою обставиною, вираженою дієприслівниковим зворотом; за допомогою мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу розвивати основні мисленнєві операції (зіставлення, аналізу, побудови тощо)

Обставина – це другорядний член речення, який служить для граматичного вираження різних обставин дії, стану або ознаки і відповідає на питання *де? коли? як? для чого? чому?* та ін.

Види обставин:

Види	Питання	Що означають	Приклади
Способу дії	Які? Яким способом?	Спосіб чи якість дії	І <u>мале діло</u> <u>роби</u> <u>старанно</u> .
Місця	Де? Куди? Звідки?	Місце дії, її напрям чи вихідний пункт	Бур'ян і <u>в кишені</u> <u>може</u> <u>вироси</u> .
Часу	Коли? Відколи? Доки? Як довго?	Відношення дії, ознаки чи стану до певного часу.	Хвали <u>день</u> <u>увечері</u> .
Причини	Чому? Через що? З якої причини?	Причину дії.	<u>Зі страху</u> <u>очі</u> <u>стають</u> <u>великі</u> .
Мети	З якою метою? Навіщо? Для чого?	Мету дії.	Вола <u>кличуть</u> <u>не мед</u> <u>пить</u> , <u>а воду</u> <u>возить</u> .
Умови	За якої умови? У якому випадку?	Умову, за якої може відбутися дія.	<u>Не зоравши</u> , <u>не посієш</u> .
Допустові	незважаючи на що?	Ознаку чи дію, що відбувається наперекір чомусь.	<u>Хоч сонячно</u> , <u>плаща</u> <u>не</u> <u>забувай</u> .

Способи вираження відокремлених обставин

Відокремлені обставини виражаються

Одиничним
дієприслівни-
ком

Дієприслівни-
ковим зворо-
том

Іменником
у непрямому
відмінку
з прийменни-
ком

Прислівником
(*рідко*)

Пригадайте!

- ▶ **Дієприслівник** — особлива форма дієслова, яка означає додаткову дію, що супроводить головну, виражену дієсловом, і відповідає на питання що роблячи? що зробивши?

Гуркочучи, проїхала колона вантажних машин.

- ▶ Дієприслівник разом із залежними від нього словами утворює **дієприслівниковий зворот**, який у реченні виконує роль поширеної обставини.

Вертаючись додому, Юхим з греблі побачив сина (Головко)

Відокремлюються обставини:

- виражені дієприслівниковим зворотом у будь-якій частині речення:
Сторож, несучи сніданок, стукнув дверима.
- виражені одиничним дієприслівником і означають додаткову дію, причину, час, умову дії (якщо стоять перед присудком):
Повечерявши, полягали спати.
- мають прийменники *незважаючи на, починаючи з, кінчаючи:*
Сікач, незважаючи на свою чималу вагу й короткі ноги, дуже прудко бігає.

Комами не відокремлюються

- одиничні дієприслівники, що означають спосіб дії і своїм значенням близькі до прислівника:

Я був молодий, здоровий і міг працювати не втомлюючись.

- обставини перед неповторюваними сполучниками і, та = і, або, чи, які з'єднують дві відокремлені обставини, виражені дієприслівниками або дієприслівниковими зворотами:

Хвилюючись і все ще не отямившись, солдат розповідав про себе.

- дієприслівникові звороти фразеологічного типу:

Говорити не переводячи руху.

Бігти не чуючи ніг.

Тікати не пам'ятаючи себе.

Зверніть увагу!

Обставини з прийменниками внаслідок, залежно від, у зв'язку з, згідно з, завдяки, відповідно до, на відміну від можуть відокремлюватися або не відокремлюватися залежно від ролі в реченні або бажання автора:

Отруйні опеньки, на відміну від їстівних, не мають на своїй ніжці білого кільця.

Тихо-тихо зазвучав голос дедалі все дужчаючи та піднімаючись угору. Слухаючи всі ураз стихли. І було що послухати. У кожного перед очима стала ніч тиха та зоряна. Сизим мороком криє вона страшенні скелі. Здається гори тремтячи ворушаться скелі шепочуть між собою дослухаючись до того гомону. Серце завмирає душа ширшає. Ніби чуєш як б'ється світове серце.

Пісня завмерла. Луна від неї бриніла в душі в кожного ворущачи якісь почування. Усі мовчки схилившись сиділи (*За Панасом Мирним*).

✱ Визначте й підкресліть відокремлені обставини. Визначте спосіб їхнього вираження.

✱ Поясніть, як ви розумієте вислів Іллі Еренбурга: *Музика, не нагадуючи ні про що, може сказати все*. У відповіді вживайте відокремлені обставини.

Прочитайте. Визначте обставини, виражені одиничними дієприкметниками. Чому одні з них відокремлюються, інші — ні?

1. Співають ідучи дівчата (*Т. Шевченко*). 2. Сутеніє. Дівчата розходяться співаючи (*І. Кочерга*). 3. А ще ж так недавно я, співаючи, ходив лугом (*М. Стельмах*). 4. Ідуть старі гайдамаки, ідучи, співають (*Т. Шевченко*). 5. Йдучи, наша казка стомилась (*М. Вінграновський*). 6. Про що тут не згадаєш ідучи! (*М. Догенго*). 7. З-за дерев, співаючи, з'явилася струнка жіноча постать (*М. Стельмах*).

Домашня робота: повторити теоретичний матеріал.

Розставте розділові знаки, підкресліть відокремлені обставини

1. Боляче буває дивитися як падає зірка.
2. *Як/би* хотілося запримітити звідки вона зірвалася й куди мала б упасти спіткнувшись на рівному місці.
3. Дивишся у високий морок де щойно був залишений слід.
4. Дивишся вражений сподіваючись що не вмерла зірка що спалахне вона в іншому місці.
5. Прожиті твої дні летять слідом за тобою *що/миті* згасаючи в темряві минулого...

Оформити дану роботу письмово та надіслати мені на освітню платформу для дистанційного навчання HUMAN